

16. However, this does not exclude the possibility of its commission by a special subject, in particular, an official (official). The motives and goals of the analyzed criminal offence may be different: the benefit, unwillingness to spend energy and time on the proper manufacture or sale of good-quality products or good-quality goods or the performance of good-quality work or the provision of good-quality services, the desire to improve the work of the enterprise, personal interest, commission in the interests of third parties and etc.

Key words: forensic characteristics, crime, way of committing, dangerous products, introduction into circulation, circulation on the market, release to the market, market of Ukraine.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.19>
УДК 343.98

Артем Володимирович Коваленко
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейської діяльності

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3665-0147>
E-mail: new4or@gmail.com

*Луганський навчально-науковий інститут імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЗА 3D-МОДЕЛЛЮ ЇЇ ЗОВНІШНОСТІ

Статтю присвячено формулюванню організаційних і тактичних засад проведення пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю її зовнішності. Названа форма пред'явлення для впізнання є перспективним високотехнологічним способом проведення згаданої слідчої (розшукової) дії, логічним розвитком та сучасною альтернативою упізнанню за фотознімками.

Ключові слова: *слідча (розшукова) дія, пред'явлення для впізнання, криміналістичне (сигналетичне) 3D-сканування, 3D-модель зовнішності.*

Постановка проблеми. Пред'явлення для впізнання (наряду із допитом) є основним процесуальним засобом отримання вербальної інформації від осіб у кримінальному провадженні. Згадана слідча (розшукова) дія активно застосовується для ідентифікації живих осіб, трупів та речей за уявними образами, що збереглися у пам'яті очевидців під час досудового розслідування й судового розгляду. Процесуальний порядок, організація і тактика проведення пред'явлення для впізнання уже були ґрунтовно висвітлені у багатьох наукових та навчально-практичних працях, тому основним шляхом підвищення ефективності впізнання як засобу збирання, дослідження й використання доказів є запровадження останніх досягнень

науки і техніки у процес здійснення даної С(Р)Д. Відтак варто погодитися з Б. В. Безкоровайним, що з точки зору розвитку науково-технічного прогресу перспективним є запровадження новітніх наукових технологій в процес криміналістичної ідентифікації [1, с. 53].

Одним із трендів криміналістичної техніки й тактики останніх років є запровадження 3D-технологій у діяльність з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Так, 3D-сканування є подальшим розвитком класичних фотозйомки та відеозапису, що активно використовуються як засоби фіксування криміналістично значущої інформації. Одним із об'єктів 3D-сканування є люди, а застосування даного методу фіксування дозволяє отримати точні 3D-моделі зовнішності осіб, котрі, зокрема, можливо пред'являти для впізнання замість осіб в натурі. Як у свій час інновацією вважалося пред'явлення для впізнання за цифровими фотознімками з використанням комп'ютерної техніки [2, с. 176], так сьогодні перспективним є проведення пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю.

Пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю її зовнішності може у першу чергу розглядатися як сучасна та більш інформативна альтернатива впізнанню за фотознімками. На відміну від статичних фотокадрів, 3D-моделі можуть бути наближені чи віддалені, повернуті навколо осі та оглянуті з будь-якої сторони, приведені у рух (анімовані) тощо. Крім того, упізнання за 3D-моделлю може бути ефективним способом проведення даної слідчої (розшукової) дії в режимі відеоконференції, засобом проведення впізнання поза візуальним сприйняттям упізнаваної особи та зустрічного упізнання у конфліктних ситуаціях тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організаційні і тактичні складові проведення пред'явлення для впізнання, зокрема й питання застосування новітніх науково-технічних засобів у межах даної процесуальної дії, були розглянуті у працях Б. В. Безкоровайного, А. Ф. Волобуєва, А. О. Григоренка, В. В. Коваленка, С. М. Лозової, Б. Є. Лук'янчикова, Є. Д. Лук'янчикова, А. Б. Марченка, С. Ю. Петряєва, М. Я. Сегая, К. О. Чаплінського, В. Ю. Шепітька та інших вітчизняних учених. Утім, можливості використання 3D-моделей зовнішності особи для пред'явлення її для упізнання до сьогодні не були висвітлені у спеціальній літературі, що посилює актуальність і своєчасність даного дослідження.

Формулювання цілей. Метою статті є формулювання теоретичних підвалин, а також організаційних і тактичних засад проведення пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю її зовнішності.

Виклад основного матеріалу. У кримінальному провадженні для впізнання мають пред'являтися тільки відскановані 3D-моделі (3D-скани) зовнішності особи, адже 3D-сканування (на відміну від суб'єктивного моделювання) дозволяє об'єктивно, точно і детально зафіксувати просторові та кольорові характеристики зовнішності людини. Зазначимо, що можливе також і пред'явлення для впізнання змодельованої 3D-моделі зовнішності особи (тобто її *суб'єктивного* 3D-фотокомпозиційного портрету) з метою оцінки та уточнення відповідного портрету. Утім, варто погодитися з К. О. Чаплінським, що результати пред'явлення для впізнання

суб'єктивних портретів не мають доказового значення [3, с. 44], а тому проводити таку дію доцільно у непроцесуальній формі.

Під час проведення пропонованого дослідження та формулювання рекомендацій щодо пред'явлення для впізнання особи за 3D-моделлю її зовнішності нами було створено віртуальну (комп'ютерну) сцену, у межах якої відпрацьовано демонстрацію моделей зовнішності людини. Програмним засобом для розміщення та презентації моделей виступив ігровий рушій Unreal Engine від компанії Epic Games [4]. 3D-моделі людей для демонстраційних цілей були створені засобами веб-інструмента MetaHuman Creator [5]. Обидва застосунки розповсюджуються вільно та є безкоштовними для некомерційного використання.

Запропоновані у статті організаційні й тактичні рекомендації ґрунтуються на широко висвітлених у науковій літературі положеннях про пред'явлення осіб для впізнання в натурі та за фотознімками і враховують особливості застосування 3D-технологій під час проведення даної процесуальної дії.

На етапі підготовки до проведення впізнання особи за 3D-моделлю потрібно зафіксувати зовнішність такої особи за правилами криміналістичного (сигналетичного) 3D-сканування [6]. На виконання вимог ч. 2 ст. 228 КПК України разом із 3D-моделлю впізнаваної особи мають пред'являтися 3D-моделі не менш як трьох інших осіб (статистів) тієї ж статі, котрі не мають різних відмінностей у віці, зовнішності та одязі. Зовнішність спеціально підібраних статистів також має бути заздалегідь зафіксована за правилами криміналістичного (сигналетичного) 3D-сканування. Крім того, аналогічно до інтегрованих банків даних, з яких А. Б. Марченко радить отримувати зображення статистів для впізнання за фотознімками [7, с. 79], можливе формування та використання колекцій (банків даних) заздалегідь відсканованих 3D-моделей зовнішності осіб. В перспективі, із подальшим розвитком технологій, можлива також генерація 3D-моделей зовнішності статистів засобами штучного інтелекту (ШІ).

У якості посвідчувальних заходів, за загальними правилами ч. 7 ст. 223 КПК України, до проведення пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю її зовнішності потрібно залучити не менше двох понять та (або) здійснити безперервну відеофіксацію процесуальної дії. Крім того, проведення даної С(Р)Д потребує залучення носіїв спеціальних знань: спеціаліста у сфері 3D-сканування; спеціаліста у сфері 3D-моделювання або gamedev-спеціаліста (гейм-дизайнера, левел-дизайнера), а також спеціаліста у сфері комп'ютерної техніки.

На початку проведення пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю зовнішності, відповідно до загального правила ч. 1 ст. 228 КПК України, упізнаючи особу потрібно допитати щодо можливості впізнати раніше сприйняту особу, зовнішнього вигляду і прикмет цієї особи, обставин її сприйняття із занесенням відповідних даних до протоколу.

Перед запрошенням упізнаючої особи до приміщення, де проводиться впізнання, за її відсутності рекомендуємо запропонувати понятим обрати будь-яке місце серед статистів для моделі впізнаваної особи. У випадках коли поняті не

залучаються, місце моделі впізнаваної особи може бути обрано випадково (за допомогою генератора випадкових чисел), що обов'язково потрібно зафіксувати за допомогою відеозйомки та у протоколі слідчої (розшукової) дії.

Після здійснення описаних дій упізнаюча особа має бути запрошена до місця проведення впізнання. 3D-моделі можуть бути пред'явлені на екрані монітора, у віртуальній реальності (з використанням VR-окулярів чи шолома) або у доповненій реальності (з використанням AR-окулярів). У першому випадку слідчий (дознавач), упізнаюча особа, поняті та інші залучені учасники С(Р)Д розміщуються перед монітором. У другому та третьому випадках упізнаюча особа сприймає інформацію через екрани VR- або AR-окулярів, водночас для усіх інших учасників С(Р)Д зображення дублюється на окремий екран. Керування презентацією 3D-моделей доцільно доручити залученому спеціалісту.

Спочатку упізнаючій особі варто продемонструвати 3D-моделі зовнішності упізнаваної особи та статистів разом (одночасне пред'явлення моделей для впізнання, рис. 1).

Рис. 1. 3D-моделі зовнішності упізнаваної особи та статистів в анфас

При цьому, віртуальну камеру (і, відповідно, зображення на екрані) можна переміщувати навколо продемонстрованих 3D-моделей, наближувати чи віддаляти від них, обертати моделі, змінювати їх пози тощо (рис. 2).

Проведення пред'явлення для впізнання за 3D-моделями дає можливість комбінувати одночасне та послідовне пред'явлення об'єктів. І хоча британські учені наголошують на очевидній перевазі одночасного пред'явлення об'єктів над послідовним [8, с. 428], вважаємо за доцільне надавати упізнаючій особі можливість також ознайомлюватися з кожною презентованою 3D-моделлю окремо. Тому після ознайомлення з усіма пред'явленими об'єктами у єдиній

сцені, упізнаючій особі варто запропонувати оглянути пред'явлені 3D-моделі ізольовано від інших. Для цього обрана 3D-модель демонструється на екрані комп'ютера (чи у віртуальній реальності) окремо, така модель може бути наближена, віддалена, оглянута з будь-якої сторони, поставлена у будь-яку позу (наприклад у ту позу, в якій особа перебувала у момент сприйняття інформації) (рис. 3). Кожна 3D-модель також може бути приведена у рух (анімована) задля демонстрації виконання нею певних дій.

Рис. 2. 3D-моделі зовнішності упізнаваної особи та статистів у профіль

Рис. 3. 3D-модель зовнішності особи у різних позах

Варто підтримати А. О. Григоренка у тому, що ефективним є проведення впізнання в тих умовах, в яких було сприйнято відповідний об'єкт [9, с. 154]. Відомо, що відтворення обстановки первинного сприйняття інформації допомагає актуалізувати пам'ять особи та посилює ідентифікаційні процеси у її свідомості. Тому під час проведення впізнання особи за 3D-моделлю кожний із пред'явлених об'єктів може бути поміщений у модель обстановки, в якій відбувалося первинне сприйняття ознак особи. Так, під час проведення даного дослідження, одна із 3D-моделей зовнішності особи була поміщена нами у 3D-модель обстановки житлового приміщення (рис. 4.).

Рис. 4. 3D-модель зовнішності особи, поміщена у змодельовану обстановку житлового приміщення.

Для відтворення обстановки сприйняття потрібно заздалегідь (під час проведення основного допиту впізнаючої особи) детально з'ясувати інформацію про місце та обставини первинного сприйняття інформації. Якщо таке місце є доступним та його обстановка суттєво не змінилася, дане місце може бути відскановане за допомогою 3D-сканера та використане під час проведення С(Р)Д. Крім того, обстановка місця сприйняття інформації може бути змодельована спеціалістом-3D-художником за фотознімками цього місця чи словесними описами свідків.

Після демонстрації усіх описаних вище віртуальних сцен впізнаючій особі пропонується вказати на особу, яку вона впізнала, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

У протоколі слідчої (розшукової) дії обов'язково потрібно вказати спосіб виготовлення (отримання) кожної пред'явленої 3D-моделі (модель та серійний номер 3D-сканера, назву й версію використаного програмного забезпечення), комп'ютер та програмне забезпечення, за допомогою яких

здійснювалася презентація, а також дані спеціаліста, котрий надавав допомогу із виготовленням та представленням моделей. До описової частини протоколу також рекомендуємо заносити скріншоти загального вигляду усіх пред'явлених 3D-моделей (рис. 1), окремого вигляду кожної моделі (рис. 3), загального вигляду обстановки, у котру поміщувалися 3D-моделі осіб (рис. 4), та окремого вигляду впізнаної моделі. Крім того, усі описані сцени мають бути експортовані та збережені як 3D-моделі, поміщені на DVD чи флеш диск і додані до протоколу як його невід'ємний додаток.

У випадку безперервної відеофіксації ходу та результатів даної С(Р)Д бажано здійснювати відеозйомку упізнаючої особи одночасно із захопленням екрану, на котрому демонструються 3D-моделі. Для цього рекомендуємо підключити до комп'ютера веб-камеру та здійснити захоплення екрану з одночасним захопленням відео з веб-камери (наприклад засобами безкоштовного ПЗ відеоадапторів nVidia чи AMD Radeon). Отриманий відеофайл має бути записаний на DVD чи флеш диск і доданий до протоколу як його невід'ємний додаток.

Оскільки чинним законодавством не передбачена описана у даній статті форма проведення впізнання, рекомендуємо внести відповідні зміни до кримінального процесуального законодавства та викласти ч. 6 ст. 228 КПК України у такій редакції: «За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису, 3D-моделями (виготовленими способом 3D-сканування) з додержанням вимог, зазначених у частинах першій і другій цієї статті. Проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису, 3D-моделями виключає можливість у подальшому пред'явленні особи для впізнання в натурі»; ч. 7 ст. 228 КПК України у наступній редакції: «Фотознімок чи 3D-модель з особою, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками (3D-моделями), яких повинно бути не менше трьох. Фотознімки (3D-моделі), що пред'являються, не повинні мати різких відмінностей між собою за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках (3D-моделях) повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.».

Висновки. Пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю її зовнішності є перспективним високотехнологічним способом проведення такої слідчої (розшукової) дії, логічним розвитком та сучасною альтернативою упізнанню за фотознімками. Пред'являтися для впізнання мають 3D-моделі упізнаваної особи та не менше трьох статистів, виготовлені за методом криміналістичного (сигналетичного) 3D-сканування. Упізнаючій особі рекомендується демонструвати 3D-моделі зовнішності упізнаваної особи і статистів разом та окремо, а також у моделі обстановки, в якій відбулося сприйняття. Продемонстровані 3D-моделі можуть бути наближені чи віддалені, повернуті навколо осі та оглянуті з будь-якої сторони, приведені у рух (анімовані), що забезпечує якісно новий рівень наочності. Для запровадження у правозастосовну практику процедури пред'явлення особи для впізнання за 3D-моделлю необхідно внести відповідні зміни до ч.ч. 6 та 7 ст. 228 КПК України.

У подальшому перспективним видається формулювання рекомендацій з організації і тактики проведення пред'явлення для впізнання трупів та речей за 3D-моделями, а також з'ясування можливостей використання 3D-технологій під час проведення інших (слідчих) розшукових дій.

Перелік посилань

1. Безкоровайний Б. В. Криміналістична ідентифікація за уявним образом під час пред'явлення для впізнання. Дис. ... к.ю.н. 12.00.09. Київ, 2018. 210 с.
2. Коваленко В. В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій: монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. 228 с.
3. Чаплинський К. О. Тактика пред'явлення для впізнання при розслідуванні злочинів проти життя, здоров'я, волі та статевої недоторканості особи : Навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ, 2007. 94 с.
4. Epic Games Unreal Engine. URL: <https://www.unrealengine.com/en-US>.
5. MetaHuman Creator. URL: <https://metahuman.unrealengine.com/>
6. Коваленко А. В. Криміналістичне (сигналетичне) 3D-сканування зовнішності людини. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. № 3(99). С. 253-263. DOI: 10.33766/2524-0323.99.253-263.
7. Марченко А. Б. Використання науково-технічних засобів під час пред'явлення для впізнання. *Криміналістичний вісник*. 2010. 1 (13). С. 77-81.
8. Seale-Carlisle, T, Wetmore, SA, Flowe, H & Mickes, L (2019). Designing police lineups to maximize memory performance. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, vol. 25, no. 3. 410-430. DOI: 10.1037/xap0000222
9. Григоренко А. О. Проблеми реалізації методу реконструкції під час пред'явлення для впізнання. *Питання боротьби зі злочинністю*. (42). 2021. № 1. С. 152-158. DOI: 10.31359/2079-6242-2021-42-152.

References

1. Bezkorovainyi, B. V. (2018) Forensic identification by imaginary image during presentation for identification. Doctor's thesis of Juridical Sciences 12.00.09. Kyiv, 210 p. (in Ukrainian).
2. Kovalenko, V. V. (2007) The use of scientific and technical means by specialists during investigative actions: monograph. Luhansk. 228 p. (in Ukrainian).
3. Chaplynskyi, K. O. (2007). Presentation tactics for identification in the investigation of crimes against the life, health, will and sexual integrity of a person: Educational and practical guide. Dnipropetrovsk. 94 p. (in Ukrainian).
4. Epic Games Unreal Engine. Retrieved from: <https://www.unrealengine.com/en-US>. (in English).
5. MetaHuman Creator. Retrieved from: <https://metahuman.unrealengine.com/> (in English)
6. Kovalenko, A. V. (2022) Forensic (signal) 3D scanning of a person's appearance. *Bulletin of the E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs*. No. 3(99). P. 253-263. DOI: 10.33766/2524-0323.99.253-263. (in Ukrainian).
7. Marchenko, A. B. (2010) Use of scientific and technical means during presentation for identification. *Forensic Bulletin*. No. 1 (13). P. 77-81. (in Ukrainian).
8. Seale-Carlisle, T, Wetmore, SA, Flowe, H & Mickes, L (2019). Designing police lineups to maximize memory performance. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, vol. 25, no. 3. 410-430. DOI: 10.1037/xap0000222. (in English).
9. Hryhorenko, A. O. (2021) Problems of implementing the reconstruction method during presentation for recognition. *The issue of fighting crime*. No. 1 (42). 2021. P. 152-158. DOI: 10.31359/2079-6242-2021-42-152. (in Ukrainian).

PRESENTATION OF A PERSON FOR IDENTIFICATION BY A 3D APPEARANCE MODEL

A. Kovalenko

The article deals with the formulation of the organizational and tactical foundations for the presentation of a person for identification by a 3D model of her appearance. The author notes that the named form of presentation for identification is a promising high-tech way of carrying out the mentioned investigative (detective) action, a logical development and a modern alternative to identification by photographs. To conduct the proposed study, a virtual (computer) scene was created, within which a demonstration of 3D models of a person's appearance was worked out. It is advisable to involve at least two attesting witnesses in this procedural action and (or) to continuously film the identifying person at the same time as capturing the screen on which 3D models are shown. 3D models can be presented as recognizable faces on a monitor screen, in virtual reality (using VR glasses or a helmet) or in augmented reality (using AR glasses).

For identification, it is proposed to present 3D models of a recognizable face and at least three extras made using the forensic (signal) 3D scanning method. It is advisable to demonstrate the mentioned models to a recognizable person together and separately, as well as in a model of the environment in which the perception took place. In order to introduce into law enforcement, practice the procedure for presenting a person for identification using a 3D model, it is necessary to make appropriate changes to parts 6 and 7 of Article 228 Code of Criminal Procedure of Ukraine.

Key words: pre-trial investigation, investigative (search) action, presentation for identification, forensic (signal) 3D scanning, 3D appearance model.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.20>

УДК 343.13

Оксана Степанівна Мазур
кандидат юридичних наук, доцент
головний спеціаліст відділу організації прийому громадян,
розгляду звернень та запитів

Email: mazur_o18@ukr.net

Київська обласна прокуратура

Кирило Миколайович Бортун
Третій секретар з консульських питань
Посольства України у Французькій Республіці

Email: kyrylo.bortun2fra@gmail.com

Міністерство закордонних справ